

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ПРОГРАМА РАДА

ЛАБОРАТОРІЯ
ЗАКОНОДАВЧИХ
ІНІЦІАТИВ
www.cerbrinet.org.ua

Інститут медіації в Німеччині, Франції та Канаді

Інформаційна довідка, підготовлена
Європейським інформаційно-
дослідницьким центром на запит
народного депутата України

Інститут медіації в Німеччині, Франції, Канаді

Все більше і більше спорів стають предметом судового розгляду. Як наслідок, судові вирішення спорів стає довготривалою і часто дорогою справою, у випадках коли судові затрати є неспівмірними з вартістю спору. Відтак, медіація є у більшості випадків швидшою та дешевшою альтернативою судовому провадженню.

Європейський союз активно сприяє використанню альтернативних методів вирішення спорів, в тому числі медіації. У 2008 році була прийнята Директива 2008/52/ЄС про окремі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах, яка визначила медіацію як структурований процес, за допомогою якого дві або більше сторін спору на добровільних засадах за допомогою медіатора здійснюють спробу досягти угоди про вирішення їхнього спору. Цей процес може бути ініційований сторонами або розпочатий за пропозиції або розпорядження суду, або за вимогою закону держави-члена. Положення Директиви поширюються на транскордонні спори, тим не менше, держави-члени можуть інкорпорувати її положення у національне законодавство і застосувати до вирішення внутрішніх спорів¹. Оскільки основною метою Директиви є сприяння використанню медіації державами-членами, вона містить 5 основних положень:

- Директива зобов'язує кожену державу-члена сприяти навчанню та підготовці медіаторів з метою забезпечення високої якості медіації.
- Директива уповноважує суддю запропонувати сторонам спору застосувати медіацію, якщо він вважає, що це з огляду на обставини справи є доречним.
- Директива передбачає, що угода, досягнута в результаті медіації, за бажання сторін може набути обов'язкової сили після її схвалення судом або засвідчення нотаріусом.
- Директива передбачає, що головним принципом медіації є конфіденційність.
- Директива гарантує сторонам можливість продовження судового провадження після медіації².

Тим не менше, інститут медіації є нерівномірно розвиненим у країнах ЄС. В одних країнах усі питання, пов'язані з медіацією, є законодавчо закріпленими та процедура її використання є врегульованою. В інших країнах, попри відсутність законодавчих норм, наявна розвинена культура медіації, яка є саморегулюючою.

---

¹ Directive 2008/52/Ec of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters [Електронний ресурс] // Official Journal of the European Union. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0052&from=EN>.

² EU overview on mediation [Електронний ресурс] // European e-Justice – Режим доступу до ресурсу: https://e-justice.europa.eu/content_eu_overview_on_mediation-63-en.do.

Німеччина

Законодавство Німеччини не містить норм, які визначають галузі права, в яких медіація не може застосовуватись. Найбільш поширеним цей метод є у вирішенні спорів, що належать до сімейного права, права спадкування та комерційного права.

У 2012 році набув чинності закон про медіацію (Mediationsgesetz³), який став першим законодавчим актом, що регулює послуги медіації в Німеччині. Закон інкорпорував положення Директиви 2008/52/ЄС і розширив їх - в той час як Директива стосується лише транскордонних спорів, закон поширюється на усі форми медіації незалежно від форми спору та громадянства або місця перебування сторін.

Відповідно до § 278 Цивільного процесуального кодексу Німеччини, суд повинен сприяти мирному вирішенню юридичного спору. З цією метою слухання має передувати слухання з примирення, окрім випадків, коли спроби з досягнення угоди здійснювались альтернативним органом з вирішення спорів, або слухання з примирення є у перспективі безуспішним. Суд може спрямувати сторони на слухання з примирення та на інші процедури з вирішення спору, які проводить спеціально делегований суддя, не уповноважений на прийняття рішення (Güterichter, суддя з примирення). Суддя з примирення може застосовувати будь-які методи вирішення конфлікту, в тому числі медіацію⁴.

Відповідно до § 278a суд може запропонувати сторонам застосувати медіацію або інші альтернативні процедури з вирішення спорів. У разі застосування сторонами медіації або інших альтернативних процедур з вирішення спорів суд виносить рішення про призупинення провадження⁵.

Медіаційна угода може бути засвідчена обов'язковою до виконання нотаріусом (§ 796c Цивільного процесуального кодексу)⁶.

У Німеччині відсутні нормативно-правові акти, які встановлюють **вимоги до освіти та підготовки медіаторів**. Так само відсутні обмеження щодо доступу до даної професії. Медіатори самі несуть відповідальність за забезпечення наявності необхідних знань та досвіду (через відповідну підготовку та подальші курси з підвищення кваліфікації) для належного виконання функцій з примирення сторін.

Федеральне міністерство юстиції без погодження Бундесрату має право вводити в дію деякі положення про початкову та подальшу підготовку сертифікованих

---

³ Mediation Act (MediationsG) [Електронний ресурс] // Federal Law Gazette. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_mediationsg/englisch_mediationsg.html.

⁴ Code of Civil Procedure [Електронний ресурс] // 2013 – Режим доступу до ресурсу: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html.

⁵ Code of Civil Procedure [Електронний ресурс] // 2013 – Режим доступу до ресурсу: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html.

⁶ Code of Civil Procedure [Електронний ресурс] // 2013 – Режим доступу до ресурсу: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html.

медіаторів та про стандарти, які застосовуються до інституцій, що займаються початковою та подальшою підготовкою медіаторів⁷.

Втім, до цього часу жодної подібної ініціативи Міністерства юстиції не було.

Наразі підготовка медіаторів здійснюється асоціаціями, організаціями, університетами, компаніями та окремими особами.

Вартість медіації не закріплена на законодавчому рівні і є предметом угоди між приватним медіатором та сторонами спору. Так само відсутня статистика щодо вартості послуг медіаторів. В середньому вартість медіації коливається від 80 до 250 євро за годину.

Франція

Відповідно до чинного законодавства сторони можуть застосувати процедуру медіації у будь-якій галузі права. Як правило, медіація застосовується у сімейних справах (у сімейному суді через сімейного медіатора (*médiateur familial*)) та у справах по позовних вимогах на незначну суму (у місцевих та окружних судах через посередника (*conciliateur de justice*)).

Спір підлягає медіації за попередньої згоди сторін.

Якщо судове провадження уже почалось, суд може, за згоди сторін, призначити третю особу, яка з'ясує позиції сторін та допомагає їм досягти взаємно прийнятної угоди (стаття 131-1 Цивільного процесуального кодексу)⁸.

Указом № 2011-1540 від 16 листопада 2011 року було імplementовано Директиву 2008/52/ЄС Європейського Парламенту і Ради про медіацію⁹. Директива визначає основи регулювання досягнення угоди між сторонами у спорі за допомогою третьої сторони, медіатора. Указ визначає поняття медіації, визначає вимоги до медіатора та підтверджує принцип конфіденційності, який є визначальним для процесу медіації.

Відповідно до Указу, на будь-якому етапі провадження суд має право призначити медіатора, який має бути також юридичним посередником (*conciliateur de justice*)¹⁰.

---

⁷ Mediation Act (MediationsG) [Електронний ресурс] // Federal Law Gazette. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_mediationsg/englisch_mediationsg.html.

⁸ Code de procédure civile. Titre VI bis : La médiation. [Електронний ресурс] // Légifrance : Le service public de la diffusion du droit – Режим доступу до ресурсу: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=93AAED9D8583FC7DA45574414466732F.tpdila11v_2?idSectionTA=LEGISCTA000006117227&cidTexte=LEGITEXT000006070716&dateTexte=20050514.

⁹ Ordonnance n° 2011-1540 du 16 novembre 2011 portant transposition de la directive 2008/52/CE du Parlement européen et du Conseil du 21 mai 2008 sur certains aspects de la médiation en matière civile et commerciale [Електронний ресурс] // Légifrance : Le service public de la diffusion du droit. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000024804839>.

¹⁰ Ordonnance n° 2011-1540 du 16 novembre 2011 portant transposition de la directive 2008/52/CE du Parlement européen et du Conseil du 21 mai 2008 sur certains aspects de la médiation en matière civile et commerciale [Електронний ресурс] // Légifrance : Le service public de la diffusion du droit. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000024804839>.

У Франції на національному рівні відсутній кодекс поведінки медіаторів. Сімейні медіатори у своїй діяльності керуються кодексами і статутами двох федерацій сімейних медіаторів: Асоціації сімейних медіаторів (Association Pour la Médiation Familiale) та Національної федерації асоціацій сімейної медіації (Fédération Nationale des Associations de Médiation Familiales). Дані кодекси та статuti розроблені на основі Правил сімейної медіації від 22 квітня 2003 року, розроблених Національною консультативною радою сімейної медіації (Conseil National Consultatif de la Médiation Familiale), і є обов'язковими для усіх практикуючих медіаторів. У 2008 році Національна федерація асоціацій сімейної медіації затвердила кодекс етики на основі Європейського кодексу етики медіаторів.

Наразі у Франції законодавчо закріплені вимоги лише до підготовки сімейних медіаторів. Постановою № 2003-1166 від 2 грудня 2003 року¹¹ та Постановою міністерства соціальних справ від 12 лютого 2004 року¹² було запроваджено державний диплом сімейного медіатора. Законодавство передбачає підготовку сімейних медіаторів спеціальними центрами, по завершенні якої і проходження сертифікації медіатори отримують диплом від голови регіонального департаменту. Підготовку медіаторів проводять акредитовані інституції, вимоги до яких містяться у Постанові міністерства соціальних справ¹³.

Тривалість підготовки сімейного медіатора складає 560 навчальних годин, в тому числі 70 годин практичних занять. Теоретична підготовка передбачає опанування дисциплін «право» (63 години), «психологія» (63 години) і «соціологія» (35 годин)¹⁴. По завершенні підготовки кандидати складають іспит, і у разі успішного проходження сертифікації рішення про присвоєння диплому сімейного медіатора приймає голова регіонального департаменту (префект).

У разі, якщо сторони звертаються до медіатора в ході судового провадження, частина витрат на послуги медіатора може бути компенсована в якості юридичної допомоги за рішенням судді, який визначає розмір судових витрат (*magistrat taxateur*), після отримання ним звіту від медіатора. Суддя визначає розмір винагороди медіатора (ст. 131-6 і 131-3 Цивільного процесуального кодексу¹⁵). Втім, законодавство не визначає навіть приблизної шкали вартості послуг медіатора, і тому вартість сімейної медіації визначається у кожному окремому випадку. Відповідно до угоди між Міністерством юстиції, Міністерством зайнятості,

---

¹¹ Décret n° 2003-1166 du 2 décembre 2003 portant création du diplôme d'Etat de médiateur familial [Електронний ресурс] // Légifrance : Le service public de la diffusion du droit. – 2003. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.legifrance.gouv.fr/eli/decree/2003/12/2/SOCP0324318D/jo/texte>.

¹² Arrêté du 12 février 2004 relatif au diplôme d'Etat de médiateur familial [Електронний ресурс] // Légifrance : Le service public de la diffusion du droit. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.legifrance.gouv.fr/eli/arrete/2004/2/12/SOCA0420506A/jo/texte>.

¹³ Arrêté du 12 février 2004 relatif au diplôme d'Etat de médiateur familial [Електронний ресурс] // Légifrance : Le service public de la diffusion du droit. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.legifrance.gouv.fr/eli/arrete/2004/2/12/SOCA0420506A/jo/texte>.

¹⁴ Arrêté du 12 février 2004 relatif au diplôme d'Etat de médiateur familial [Електронний ресурс] // Légifrance : Le service public de la diffusion du droit. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.legifrance.gouv.fr/eli/arrete/2004/2/12/SOCA0420506A/jo/texte>.

¹⁵ Code de procédure civile. Titre VI bis : La médiation. [Електронний ресурс] // Légifrance : Le service public de la diffusion du droit – Режим доступу до ресурсу: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=93AAED9D8583FC7DA45574414466732F.tpdila1_1v_2?idSectionTA=LEGISCTA000006117227&cidTexte=LEGITEXT000006070716&dateTexte=20050514.

соціальних справ, сім'ї та солідарності, Фондом виплат сімейної грошової допомоги (*Caisse nationale d'allocations familiales*) та Центральним сільськогосподарським фондом взаємної вигоди (*Caisse centrale de mutualité sociale agricole*), департаменти, які отримують послуги сімейної медіації, повинні застосовувати національну шкалу тарифікації послуг медіатора, яка є пропорційною доходу сторін у спорі. Відповідно до рішення судді частка вартості медіації, яку сплачують сторони, коливається від 5 до 131,21 євро¹⁶.

Угода, досягнута між сторонами в ході медіації (під час судового провадження або без звернення до суду), передається до суду, що має юрисдикцію щодо даного спору, який і виносить рішення про обов'язковість виконання даної угоди¹⁷.

Канада

Законодавство Канади не містить вимог щодо освіти медіаторів, так само відсутній регулюючий орган, відповідальний за сертифікацію медіаторів.

У п'ятих провінціях Канади були прийняті нормативно-правові акти, які регулюють роль медіації у судових провадженнях:

- Розділ 24.1 Цивільного процесуального кодексу провінції Онтаріо¹⁸ передбачає обов'язкову процедуру медіації для цивільно-правових спорів;
- Закон Нової Шотландії про комерційну медіацію¹⁹ регулює застосування процедури медіації в комерційних спорах;
- Постанова про медіацію²⁰ провінції Британська Колумбія передбачає обов'язкове застосування процедури медіації у деяких випадках, коли одна зі сторін надсилає іншій стороні пропозицію про медіацію;
- Постанова Суду Королівської лави провінції Саскачеван²¹ передбачає обов'язкове застосування процедури медіації до цивільно-правових спорів (крім сімейних), з якими сторони звертаються до Суду.
- Правила медіації суду провінції Альберта²² дозволяють суду направити цивільно-правовий спір на медіацію на будь-якому етапі провадження.

---

¹⁶ Mediation in Member States - France [Електронний ресурс] // European e-Justice – Режим доступу до ресурсу: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-fr-en.do?member=1.

¹⁷ Code de procédure civile. Titre VI bis : La médiation. [Електронний ресурс] // Légifrance : Le service public de la diffusion du droit – Режим доступу до ресурсу: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=93AAED9D8583FC7DA45574414466732F.tpdila1_1v_2?idSectionTA=LEGISCTA000006117227&cidTexte=LEGITEXT000006070716&dateTexte=20050514.

¹⁸ R.R.O. 1990, Reg. 194: Rules Of Civil Procedure [Електронний ресурс] // Government of Ontario – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ontario.ca/laws/regulation/900194>.

¹⁹ Commercial Mediation Act [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://nslegislature.ca/legc/statutes/commed.htm>.

²⁰ Notice to Mediate (General) Regulation [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.bclaws.ca/civix/document/id/lc/statreg/4_2001#section2.

²¹ The Queen's Bench Act, 1998 being Chapter Q-1.01 of the Statutes of Saskatchewan, 1998 (effective July 1, 1999) as amended by the Statutes of Saskatchewan, 2000, c.70; 2001, c.9, c.35 and c.51; 2002, c.1-10.03 and c.9; 2004, c.16, c.25 and c.66; 2006, c.3 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.qp.gov.sk.ca/documents/English/Statutes/Statutes/Q1-01.pdf>.

²² Mediation Rules of the Provincial Court - Civil Division [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.qp.alberta.ca/documents/Regs/1997_271.pdf.

У провінції **Онтаріо** з 1999 року стартувала Програма обов'язкової медіації (Ontario Mandatory Mediation Program), яка мала на меті сприяти вирішенню цивільно-правових спорів (крім сімейних) та спорів щодо прав спадкування.

Так, відповідно до положень Цивільного процесуального кодексу провінції Онтаріо у кожному окрузі провінції створюється місцевий комітет медіації, членів якого призначає генеральний прокурор. До складу комітету входять юристи, медіатори, представники громадянського суспільства, адміністративний персонал суду та суддя, якого призначає Вищий суд Онтаріо²³. Кожен комітет складає і веде список сертифікованих медіаторів, здійснює нагляд за діяльністю медіаторів, отримує та відповідає на скарги на медіаторів. Адміністрування діяльності медіаторів округу здійснює координатор, якого призначає генеральний прокурор. Координатор слідкує за дотриманням медіатором положень розділу 24.1 Цивільного процесуального кодексу у частині, що стосується обов'язків медіатора, і може виключити медіатора зі списку за недотримання відповідних положень.

У **Британській Колумбії** також передбачене функціонування призначеного Генеральним прокурором органу, який веде облік медіаторів (*roster organization*)²⁴. Такий орган призначає медіатора, якщо сторонам впродовж визначеного періоду не вдалось обрати прийняттого для них обох медіатора.

В **Онтаріо** положення Цивільного процесуального кодексу передбачають, що **угода, досягнута в ході медіації**, має бути підписана сторонами або їх уповноваженими представниками (адвокатами). Якщо одна зі сторін не дотримується умов угоди, інша сторона має право подати заяву до суду для винесення рішення відповідно до умов договору або відмовитись від угоди і продовжити провадження²⁵.

*Інформацію підготувала Катерина Пенькова,
аналітик ЄІДЦ*

---

²³ R.R.O. 1990, Reg. 194: Rules Of Civil Procedure [Електронний ресурс] // Government of Ontario – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ontario.ca/laws/regulation/900194>.

²⁴ Notice to Mediate (General) Regulation [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.bclaws.ca/civix/document/id/lc/statreg/4_2001#section2.

²⁵ Там само.